

TLAČOVÁ SPRÁVA

Slovensko má jedinečnú príležitosť pomenovať cudziu planétu

Košice, 6. jún 2019

Medzinárodná astronomická únia (IAU) organizuje v rámci osláv 100. výročia svojho založenia celosvetový projekt *IAU100 NameExoWorlds*, ktorý dáva možnosť ktorejkoľvek krajine na svete pomenovať vybranú exoplanétu a jej materskú hviezdu. Už viac ako 70 krajín, medzi ktoré patrí aj *Slovensko*, pripravilo národné kampane umožňujúce širokej verejnosti navrhnúť a potom hlasovať za vybrané pomenovania. Cieľom tejto iniciatívy je tiež vytvoriť príležitosť zamyslieť sa nad tým, aké je naše miesto vo vesmíre a ako by mohla byť Zem vnímaná civilizáciou na inej planéte.

V posledných rokoch astronómovia objavili tisíce planét a planetárnych systémov obiehajúcich okolo blízkych hviezd. Niektoré sú malé a skalnaté ako Zem, zatiaľ čo iné sú plynné obry ako Jupiter. Je veľmi pravdepodobné, že väčšina hviezd vo vesmíre by mohla mať vlastné planéty, a že niektoré z nich môžu mať fyzikálne vlastnosti podobné Zemi. Ak potom uvažíme koľko je hviezd, ktoré môžu obiehať planéty, spolu s prítomnosťou prebiotických zlúčenín všade vo vesmíre, zdá sa, že existencia mimozemského života je celkom pravdepodobná.

IAU je jedinou medzinárodne uznávanou organizáciou, ktorá je zodpovedná za pridelovanie oficiálnych označení vesmírnym telesám a útvárom na ich povrchu. Teraz, keď oslavuje prvých 100 rokov podpory medzinárodnej spolupráce prostredníctvom celoročného projektu [IAU100](#), chce prispieť k súdržnosti všetkých ľudí na Zemi výrazným symbolom globálnej identity. Výsledkom predchádzajúcej súťaže [NameExoWorlds](#), ktorá sa konala v roku 2015, bolo pomenovanie 19 exoplanét. V rámci tohtoročného projektu *IAU100 NameExoWorlds* IAU ponúka každej krajine na svete možnosť pomenovať jeden vybraný planetárny systém, ktorý pozostáva z exoplanéty a jej materskej hviezdy.

Po starostlivom výbere rozsiahleho zoznamu dobre študovaných a potvrdených exoplanét, ako aj ich materských hviezd, riadiaci výbor *IAU100 NameExoWorlds* pridelil každej krajine jeden systém hviezdy a jej planéty, pričom zohľadnil prípadný vzťah tohto systému s danou krajinou a viditeľnosť materskej hviezdy z tejto krajiny [1]. Všetky materské hviezdy sú zároveň dostatočne jasné na to, aby ich bolo možné pozorovať aj malými ďalekohľadmi.

V každej zúčastnenej krajine národný koordinátor pre vzdelávacie aktivity ([IAU NOC](#)) vytvoril organizačný výbor, ktorý má za úlohu pripraviť a realizovať súťaž na národnej úrovni. Tento výbor je podľa [metodiky](#) a [usmernení](#) ustanovených riadiacim výborom *IAU100 Name ExoWorlds* zodpovedný za propagáciu projektu, vytvorenie adekvátneho hlasovacieho systému a zabezpečenie podmienok účasti verejnosti v danej krajine. Národné súťaže budú prebiehať od júna do novembra 2019 a po záverečnom potvrdení riadiacim výborom *IAU100 NameExoWorlds* budú celkové výsledky vyhlásené v decembri 2019. Víťazné mená budú používané spoločne s existujúcim vedeckým označením, s náležitým uznaním osobám, ktoré ich navrhli.

Do projektu *IAU100 NameExoWorlds* sa zapája aj Slovensko. „Po prvý krát v histórii dostáva Slovensko možnosť pomenovať exoplanétu a jej materskú hviezdu. Je to úžasná príležitosť na chvíľu sa zastaviť pod hviezdnu oblohu a zamyslieť sa nad tým, aké je naše miesto vo vesmíre a kam chce ľudstvo ďalej kráčať,“ poznamenal Rudolf Gális, [národný koordinátor pre vzdelávacie aktivity IAU na Slovensku](#) z Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach. „Zároveň je to skvelá možnosť predstaviť krásy a záhady vesmíru širokej verejnosti a tiež zvýšiť záujem mladých ľudí o vedu a aktívne spoznávanie sveta, v ktorom žijú.“

Riadiaci výbor *IAU100 NameExoWorlds* pre našu krajinu vybral exoplanétu s označením *HAT-P-5*, ktorá obieha okolo hviezdy podobnej nášmu Slnku nachádzajúcej sa vo vzdialenosti 990 svetelných rokov. Ide o planétu, ktorá sa podobá na Jupiter, je len o 6% ťažšia, obieha však okolo svojej hviezdy za 2,8 dňa. Keďže slovenská exoplanéta a jej materská hviezda sa premietajú do súhvezdia *Lýra*, neďaleko najjasnejšej hviezdy severnej hviezdnej oblohy *Vega*, z nášho územia budú pozorovateľné počas celého leta. „Pri pozorovaní tohto systému i ďalších krás nočnej oblohy nezabudnite, že slovenská exoplanéta a jej materská hviezda čakajú na svoje mená. [Zapojte sa do súťaže](#) a možno práve váš návrh bude víťazný a stanete sa tak prvou Slovenkou alebo Slovákom, ktorí pomenovali cudziu planétu,“ dodal Jaroslav Merc, [predseda organizačného výboru projektu IAU100 NameExoWorlds na Slovensku](#) z Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach.

Internetové stránky:

IAU100 NameExoWorlds na Slovensku: <https://www.astro.sk/iau100/index.php/name-exoworlds/>

Slovenské stránky projektu *IAU100*: <https://www.astro.sk/iau100/>

Stránky projektu *IAU100 NameExoWorlds*: <http://nameexoworlds.iau.org/>

Stránky projektu *IAU100*: <https://www.iau-100.org/>

Kontakty:

Jaroslav Merc

Predseda organizačného výboru projektu *IAU100 NameExoWorlds* na Slovensku

Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach

E-mail: jaroslav.merc@gmail.com

Rudolf Gális

Národný koordinátor pre vzdelávacie aktivity IAU na Slovensku

Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach

Tel.: +421 55 234 2241

E-mail: rudolf.galis@upjs.sk

Eduardo Monfardini Penteado

Manažér projektu *IAU100 NameExoWorlds*

Email: monfpent@gmail.com

Jorge Rivero González

Koordinátor IAU100

E-mail: rivero@strw.leidenuniv.nl

Lars Lindberg Christensen

Tlačový hovorca IAU

E-mail: lars@eso.org

Poznámky:

[1] Riadiaci výbor projektu *IAU100 NameExoWorlds* vybral pre pomenovanie také planetárne systémy, ktorých materské hviezdy sa dajú pozorovať aj malými ďalekohľadmi z miest so zemepisnou šírkou hlavného mesta danej krajiny. Planetárny systém môže mať istý vzťah s krajinou, pre ktorú bol pride-lený, napr. prostredníctvom vedcov alebo prístrojov, vďaka ktorým boli tieto systémy objavené.

Existencia exoplanéty je vo všeobecnosti istejšia pre systémy, ktoré boli objavené skôr, pretože uplynulo viac rokov, počas ktorých mohli astronómovia jej existenciu potvrdiť ďalším výskumom. Z tohto dôvodu sú exoplanéty vybrané pre pomenovanie zväčša telesá objavené počas prvých dvoch desaťročí exoplanetárneho výskumu, pričom väčšina bola objavená pred rokom 2012.

Vizuálne jasnosti materských hviezd sa pohybujú medzi 6. a 12. magnitúdou. Všetky planéty boli objavené buď spektroskopicky (meraním zmien radiálnej rýchlosti materskej hviezdy spôsobených ich planétou) alebo tranzitnou metódou (na základe meraní poklesov jasnosti materskej hviezdy, keď popred ňou prechádza jej planéta) a všetky boli objavené pomocou pozemných ďalekohľadov.

Všetky planéty sú pravdepodobne plynné obry podobné Jupiteru alebo Saturnu, s odhadovanými hmotnosťami medzi 10 až 500% hmotnosti Jupitera. Všetky vybrané systémy sa skladajú z osamotných hviezd s jednou známou planétou obiehajúcou okolo nich. Je možné, že tieto hviezdy majú ďalších planetárnych alebo hviezdnych spoločníkov, ktorí môžu byť objavení v budúcnosti.

Tento výber planetárnych systémov bol pripravený takýmto spôsobom, aby všetky krajiny mali rovnocenné podmienky pomenovať podobné vesmírne telesá.

Ďalšie informácie:

IAU je medzinárodná astronomická organizácia, ktorá združuje viac ako 13 500 profesionálnych astronómov z viac ako 100 krajín sveta. Jej poslaním je podporovať a zabezpečovať astronómiu vo všetkých jej aspektoch vrátane výskumu, komunikácie, vzdelávania a rozvoja prostredníctvom medzinárodnej spolupráce. IAU slúži aj ako medzinárodne uznávaný orgán na pridelovanie oficiálnych mien vesmírnym telesám a ich povrchovým útvarom. IAU, ktorá bola založená v roku 1919, je najväčšou odborovou organizáciou astronómov na svete.